

Neolit a eneolit v strednej Európe

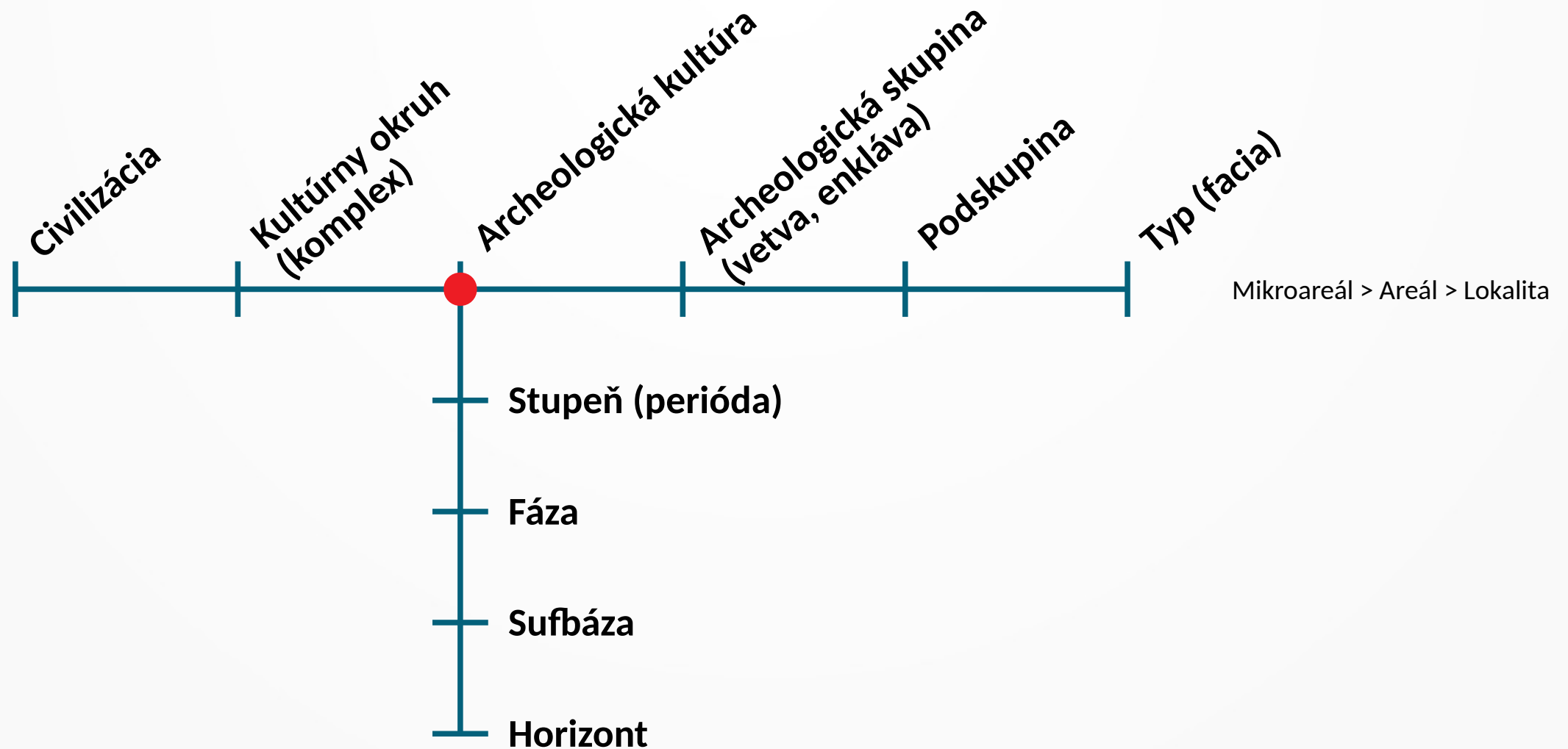
Mgr. Peter Tóth, PhD.

Osnova prednášky

- Základy názvoslovia
- Periodizácia a chronológia
- Karpatská kotlina > Morava > Čechy

Temporálno-geografický model

Členenie neolitu

	Z Slovensko/Zadunajsko	V Slovensko/Severné Potisie
Mladý neolit (5000/4900-4300 BC)	LgK (Lengyel I-III)	Skupina Csőszhalom-Čičarovce
Stredný neolit (5300-5000/4900 BC)	Kultúra s mladšou LnK, železovská skupina	Kultúra s alföldskou LnK (str. a ml.), bukovohorská kultúra
Starý neolit (5600-5300 BC)	Kultúra so staršou LnK	Kultúra s alföldskou LnK (st.)

Morava	
Mladý neolit (4700-4500 BC)	Mladšia VK, zásah LgK
Stredný neolit (4900-4600 BC)	Kultúra s VK
Starý neolit (5600-4900 BC)	Kultúra s LnK

Čechy	
Mladý neolit (4800-4400/4200 BC)	Mladšia VK, zásah LgK
Stredný neolit (5000-4800 BC)	Šárecký stupeň LnK, starší stupeň VK
Starý neolit (5600-5000/4950 BC)	Kultúra s LnK

Z Slovensko – kultúra s LnK

		SW-UNGARN	NW-UNGARN	SW-SLOWAKEI	MÄHREN ÖSTERREICH	SÜDPOLEN	BÖHMEN	RHEIN-MAIN- NECKAR
		Sé Protolenyei Sopot-Kultur		Lužianky Biňa-Bicske	SBK	SBK Hiatus	SBK	HINKELSTEIN
Junge Linienbandkeramik	Jüngste	Keszthely-Gruppe		III	Šárka	Želiezovce-Gruppe	Šárka	
	Späte		Želiezovce-Gruppe	II	III		III	
	Mittlere		I	IIb	III		IIb-c	
	Frühe		Klassische Notenkopfkeramik				IIa	II
Ältere Linienbandkeramik		Frühe Notenkopfkeramik NESZMÉLY	BAJČ	VEDROVICE ROSENBURG Ib	ŽOFIPOLE Ib	A-Keramik BYLANY F	TYP FLOMBORN II	
	STARČEVO Spiraloid B Linear B	BECSEHELY BICSKE BUDAPEST ?	MILANOVCE BIŇA NITRA/ HURBANOVO	ŽOPY STRÖGEN Ia	GNIECHOWICE SAMBORZEC Ia	HOLOHLAVY LITICE Ib	SCHWANFELD BRUCHENBRÜCKEN I Pavúk 2012	

Z Slovensko – kultúra s LnK

		SW-UNGARN	NW-UNGARN	SW-SLOWAKEI	MÄHREN ÖSTERREICH	SÜDPOLEN	BÖHMEN	RHEIN-MAIN- NECKAR	
		Sé Protolenyei Sopot-Kultur		Lužianky Biňa-Bicske	SBK	SBK Hiatus	SBK	HINKELSTEIN	
Junge Linienbandkeramik	Jüngste	Keszthely-Gruppe	Želiezovce-Gruppe	III	Šárka	Želiezovce-Gruppe	Šárka		
	Späte			II	III		III		
	Mittlere			I	IIb		III		IIb-c
	Frühe			Klassische Notenkopfkeramik IIa			II		IIa
Ältere Linienbandkeramik	Frühe	Frühe Notenkopfkeramik NESZMÉLY	BAJČ	VEDROVICE ROSENBURG Ib	ŽOFIPOLE Ib	A-Keramik BYLANY F	TYP FLOMBORN II		
	Späte	BECSEHELY	BICSKE	MILANOVCE	ŽOPY STRÖGEN Ia	GNIECHOWICE SAMBORZEC Ia	HOLOHLAVY LITICE Ib	SCHWANFELD BRUCHENBRÜCKEN I	
		STARČEVO Spiraloid B Linear B	BUDAPEST ?	BIŇA NITRA/ HURBANOVO				Pavúk 2012	

V Slovensko v starom a strednom neolite

Transdanubia	Košická kotlina	Východosl. nížina	Členenie AVK	
Želiezovská skupina	Bukovohorská kultúra		(Maďarsko)	(Slovensko)
Kultúra s mladšou LnK	Tiszadob	Raškovce	AVK IV	Mladý stupeň
	Barca III	Kopčany	AVK III	Stredný stupeň
Milanovce	Méhtelek (Košice-Červený Rak)	Szatmár II (Moravany, Slavkovce)	AVK II	Starý stupeň
			AVK I	Protolineárny stupeň

V Slovensko v mladom neolite

Böhmen	Mähren	Ost- Österreich	Südwest. Slowakei	West- Ungarn	Nördl. Theißgebiet
BAALBERGE	TBK Ib FURCHENSTICHKERAMIK TBK Ia Božice	RETZ-BAALBERGE Wien-Leopoldau	Čataj Bajč Gajary		LAŽŇANY - HUNYADIHALOM
JORDANÓW EP Praha-Střešovice	Křenovice MBK Ila ₂₋₃ , I Ib	BISAMBERG Wolfsbach	LUDANICE Nitra	3 Remete-Höhle B 2 BALATON-LASINJA 1 Zalaszentbalázs A	LUDANICE Füzesabony BODROGKERESZTÚR B TISZAPOLGÁR A
Horní Cetno ?	MBK III MBK Ila ₁	Michelstetten	Brodzany Moravany	Veszprém? Somodor	OBORÍN
STK V	MBK II Kostelec n/H.	MOG II	LENGYEL II Pečeňady	Z.-Mekenye	ČIČAROVCE - CSÓSZHALOM II
STK IVb	MBK I b-c	MOG Ib Falkenstein	PHASE SANTOVKA	Mórágy Zengővárkony 3	Zalkod ČIČAROVCE - CSÓSZHALOM I Zemplín(?)
STK IVa	MBK Ia STK IVa	Kammeg MOG Ia Friebritz	Nitriansky Hrádok Svodín 2 LENGYEL I Svodín 1	Zengővárkony 2 B Zengővárkony 1 A	Ižkovce Csőszhalom (Flachsiedlung) ?
STK II - III ŠÁRKA	STK II - III ŠÁRKA	Unterwölbing ? ←	Lužianky PROTOL Bíňa-Bicske	Sé Sopot-Bicske	?

Pavúk 2007,
modifikované podľa
Čižmář et al. 2004

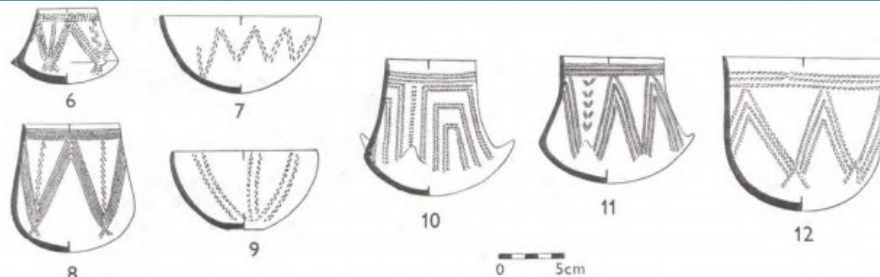
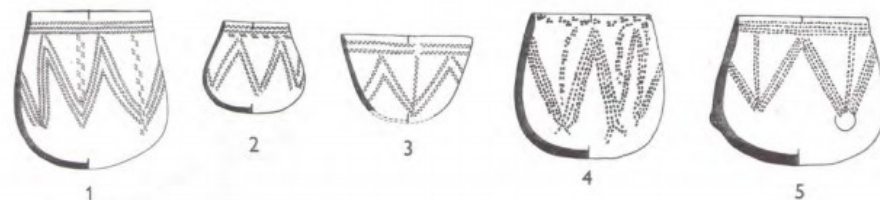
Morava – kultura s LnK

J. Pavúk		R. Tichý		Z. Čížmář	E. Neustupný	I. Pavlů–M. Zápotocká	
Želiezovská skupina	III	šárecký stupeň	Nová Ves	šárecký typ (III)	V	IVb	Pozdní LnK
	IIb					IVa	
	IIa		III			III/IV	
	I		Mohelnice objekt CCXX		IV	IIIb	Mladší LnK
		želiezovská sk. I IIc	IIIa				
Mladší LnK	III	IIb	Vedrovice hrozená osada	IIb	III	IIc	Střední LnK
	II			-----		IIb	
		IIa		IIa ₂	II	IIa	
	I			-----		I/II	
Starší LnK	Milanovce	Ib	Vedrovice pohřebiště	Ib	I	Ic	Starší LnK
	Hurbanovo						
	Bíňa	Ia	Žadlovice-Újezd	Ia		?(Ia)	
	Nitra		Žopy				

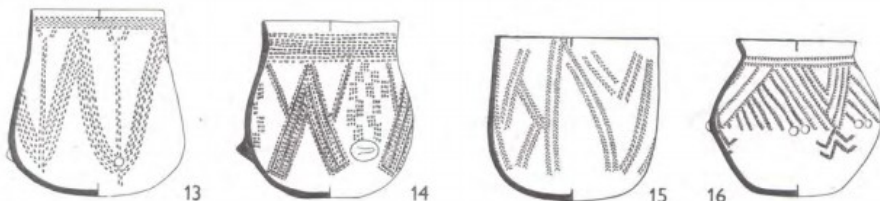
Morava – kultura s VK

Predlengyelské stupně

II

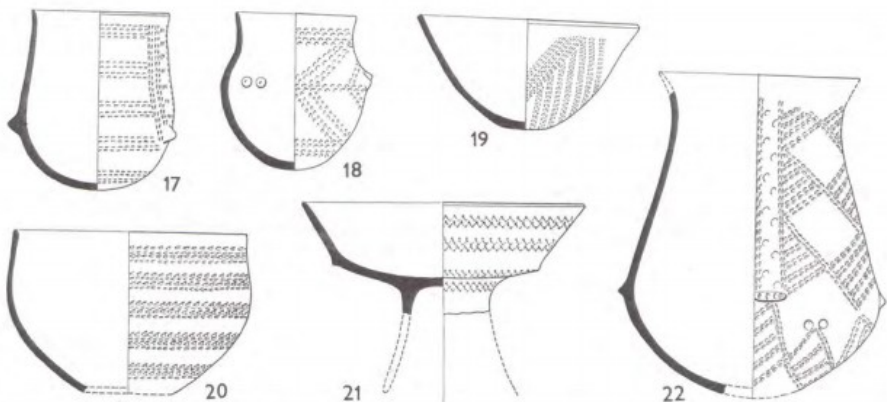

III

Vývoj súčasný s LgK

IVa

54 Typologická tabuľka vypichanej keramiky staršieho (1–5), stredného (6–16) a pozdňo (17–22) stupne. 1, 3, 13 – Vyškov; 2 – Viceměřice; 4–6, 9 – Telnice; 7 – Hodonice; 8, 11 – Nová Ves; 10 – Plenkovice; 12 – Koberice; 14 – Velatic; 15, 17–22 – Střelice; 16 – Brumovice.

Morava - MMK

Böhmen	Mähren	Ost- Österreich	Südwest. Slowakei	West- Ungarn	Nördl. Theißgebiet
BAALBERGE	TBK Ib TBK Ia	RETZ-BAALBERGE Wien-Leopoldau	Čataj Bajč		LAŽŇANY - HUNYADIHALOM
	Křenovice			3 →	
	JORDANÓW EPILENGYEL - L	BISAMBERG	LUDANICE	2	Remete-Höhle B BALATON-LASINJA
Praha-Střešovice	Troubelice	Wolfsbach	Nitra	1	LUDANICE Füzesabony
Horní Cetno ?	MBK IIa ₂₋₃ , IIb Střelice-Sklep Čtidružice		Brodzany Moravany		OBORÍN
STK V	MBK IIa ₁ Kostelec n/H.	MOG II	LEN G Y E L III Pečeňady		ČIČAROVCE - CSÓSZHALOM II
STK IVb	MBK I b-c	MOG Ib Falkenstein	PHASE SANTOVKA		Zalkod ČIČAROVCE - CSÓSZHALOM I Zemplín(?)
STK IVa	MBK Ia	Kammeg MOG Ia	Nitriansky Hrádok Svodín 2		Ižkovce Csószhalom (Flachsiedlung)
	STK IVa	Friebritz	Svodín 1		?
STK II - III ŠÁRKA	STK II - III ŠÁRKA	Unterwölbing ? ←	Lužianky PROTOL EN G Y E L Bíňa-Bicske		?
					Sé Sopot-Bicske

Pavúk 2007,
modifikované podľa
Čižmář et al. 2004

Čechy – kultura s LnK

		SW-UNGARN	NW-UNGARN	SW-SLOWAKEI	MÄHREN ÖSTERREICH	SÜDPOLEN	BÖHMEN	RHEIN-MAIN- NECKAR	
		Sé Protolenyel Sopot-Kultur		Lužianky Biňa-Bicske	SBK	SBK Hiatus	SBK	HINKELSTEIN	
Junge Linienbandkeramik	Jüngste	Keszthely-Gruppe	Želiezovce-Gruppe	III	Šárka	Želiezovce-Gruppe	Šárka		
	Späte			II	III		III		
	Mittlere			I	IIb		III		IIb-c
	Frühe			Klassische Notenkopfkeramik			IIa		II
Ältere Linienbandkeramik	Frühe	Frühe Notenkopfkeramik NESZMÉLY	BAJČ	VEDROVICE ROSENBERG Ib	ŽOFIPOLE Ib	A-Keramik BYLANY F	TYP FLOMBORN II		
	STARČEVO Spiraloid B Linear B	BICSKE BUDAPEST ?	MILANOVCE BÍŇA NITRA/ HURBANOVO	ŽOPY STRÖGEN Ia	GNIECHOWICE SAMBORZEC Ia	HOLOHLAVY LITICE Ib	SCHWANFELD BRUCHENBRÜCKEN I Pavúk 2012		

Čechy – kultura s VK

Chronologie	sidelního areálu Bylany	kultury s lineární keramikou	kultury s vypichanou keramikou	př. Kr.		
4000				4000		
4500	rondely pohřebiště		Pha Střešovice Horní Cetno	Bylany	4500	
			V			
			IVb 2			Praha-Sedlec
			IVb 1			Loděnice
			IVa 2			Miskovice
			IVa 1			
			III			Mšeno
			IIab			Praha-Bubeneč
			I			Hrbovice-Chabařovice
			5000			fáze bylanského sídliště 1 až 25
5500	intervaly bylanského areálu	Bylany VI	nejstarší střední mladší pozdní stupně:			
		Bylany V				IIIb IIIa
		Bylany IV				IIId
		Bylany III				IIc IIb IIa
		Bylany II				I/II Ic Ib
		Bylany I				Ia?
6000				„áčkový stupeň“ Litice Nové Dvory	6000	

Študijné materiály

- Čižmář, Z. 1998: Nástin relativní chronologie lineární keramiky na Moravě. *Acta Musei Moraviae, Sci. Soc.* 83, 105-139.
- Pavlů, I. (ed.) - Zápotocká, M. 2007: Archeologie pravěkých Čech / 3. Neolit. Praha.
- Pavúk, J. 1981: Súčasný stav štúdia lengyelskej kultúry na Slovensku. *Památky archeologické* 72, 255-299.
- Pavúk, J. 2014: Vznik kultúry s lineárnou keramikou vo svetle chronológie neolitických kultúr na Balkáne. In: Popelka, M. - Šmidtová, R. (eds.): *Neolitizace aneb setkání generací*. Praha, 175-217.
- Podborský, V. a kol. 1993: *Pravěké dějiny Moravy*. Brno.

Ďakujem za pozornosť